

MELDCODE

DE BRANDING BARNEVELD

OKTOBER 2022

Deze meldcode is gebaseerd op de basismeldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Inhoudsopgave

Inleiding

1. Stappenplan bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling
 - * Stappen in het kort
 - * Gebruik van het protocol
 - * Meldcode of Meldplicht
2. Route bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling
 - Stap 1: In kaart brengen van signalen
 - Stap 2: Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
 - Stap 3: Gesprek met de ouder
 - Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling
 - Stap 5: Beslissen: zelf hulp organiseren of melden
 - Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen
 - Stap 5b: Melden en bespreken met de ouder
3. Meldcode
4. Verantwoordelijkheden De Spreng in het scheppen van randvoorwaarden
5. Aandachtspunten en dilemma's

Inleiding

Voor u ligt de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van De Branding. Met behulp van dit model kan de school de meldcode op maat hanteren indien nodig. Deze werkwijze is gebaseerd op het model van de basismeldcode huiselijk geweld en kindermishandeling, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling heeft betrekking op alle vormen van geweld in de huiselijke situatie, zoals mishandeling, seksueel geweld, genitale verminking, eerwraak gerelateerd geweld en ouder(en)mishandeling. De meldcode heeft tot doel eerder passende hulp te bieden.

In de beschrijving van de stappen van het protocol noemen we geen vaste termijnen. Dit komt omdat een tijdpad lastig te bepalen is. Vaste termijnen bieden dus geen houvast.

Elke situatie is anders en vraagt om een eigen inschatting van de ernst, het risico en de mate van spoed. Het is aan de betrokken medewerker en de school waar deze werkt om effectief en verantwoord te handelen.

Voorlichting en training

Alle medewerkers van de basisschool hebben één of meerdere de E- learning cursussen gevolgd over de meldcode. Verder komt dit onderwerp jaarlijks terug op de vergaderagenda.

Tevens worden actuele zaken besproken binnen het team.

Het Stappenplan

bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

De stappen in het kort.

1. *Breng de signalen in kaart.*
2. *Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen: AMK en/of het Steunpunt Huiselijk Geweld.*
3. *Praat met ouder(s) en/of kind.*
4. *Weeg aard, ernst van en risico op kindermishandeling of huiselijk geweld.*
5. *Beslissen: zelf hulp organiseren of melden.*

Alle stappen in dit protocol worden gevolgd. Dat hoeft niet noodzakelijk in deze volgorde. Het is ook mogelijk stappen te herhalen als de situatie daarom vraagt. Voor de professional blijft het altijd belangrijk uit te gaan van de eigen deskundigheid. De beroepskracht heeft immers kennis van de ontwikkeling van kinderen en is bij uitstek degene die afwijkend gedrag kan signaleren. Vertrouw op eigen professionele kennis, ervaring en intuïtie en die van anderen binnen de organisatie.

Onze scholen hebben van meet af aan de opdracht om met ouders te spreken over de ontwikkeling van hun kind. Als een van onze scholen vermoedens heeft van belemmeringen in die ontwikkeling, wordt dat eerder in de route met de ouders besproken dan bij stap 3.

Gebruik van het protocol.

Het protocol kindermishandeling heeft tot doel gedetailleerd duidelijk te maken welke stappen genomen moeten worden als er een vermoeden is van kindermishandeling. Onderstaande kolom geeft aan welke verantwoordelijkheden bij wie liggen.

Kolom 1: signaleringsverantwoordelijkheid	Kolom 2: Signaleringen en bespreekverantwoordelijkheid	Kolom 3: Signaleringen, bespreek en handelingsverantwoordelijkheid
Conciërge	Leerkracht	IB-er (Intern Begeleider) Aandachtsfunctionaris
Onderwijsassistent		
Administratief medewerker		Kindermishandeling
Overblijfskracht		School Maatschappelijk Werk
Medewerker Buitenschoolse Opvang		
Orthopedagoog		Directeur / Directielid
		Bestuur PCO Gelderse Vallei

Meldcode of meldplicht

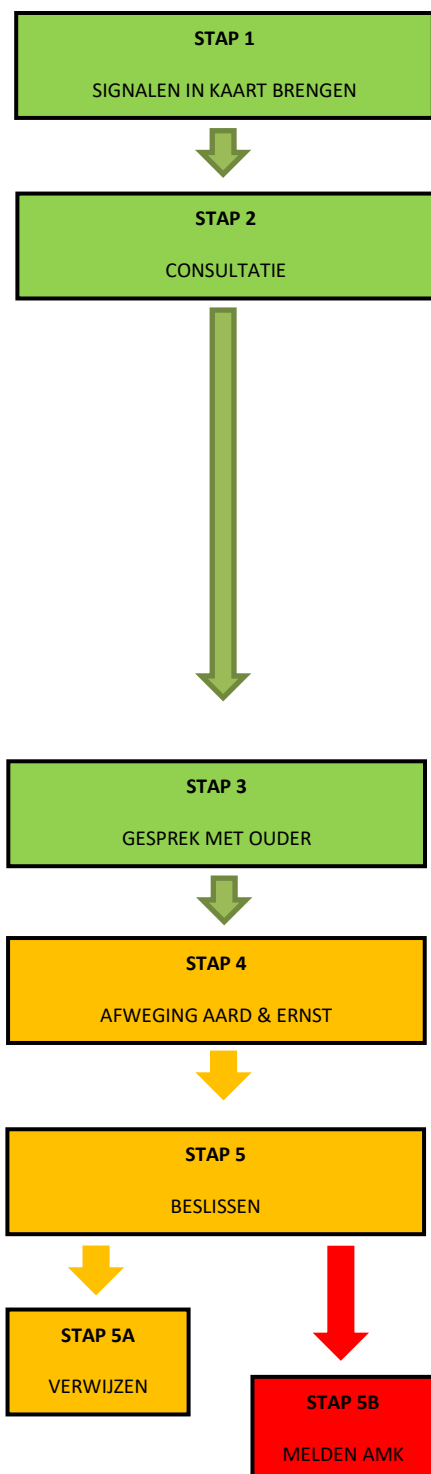
Alle scholen zijn vanaf 2012 verplicht een meldcode te hebben en toe te passen. Dat betekent niet dat er ook een meldplicht bestaat. Door te werken met een meldcode blijft de beslissing om vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling wel of niet te melden, berusten bij de professionals.

Stappen meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

Noodsituaties

Bij signalen die wijzen op **acuut en zodanig ernstig geweld** dat de leerling of een gezinslid daartegen onmiddellijk moet worden beschermd, vragen we meteen advies aan het AMK. Komt men daar, op basis van de signalen, tot het oordeel dat onmiddellijke actie is geboden, dan volgt meteen melding zodat op korte termijn de noodzakelijke acties in gang kunnen worden gezet.

In noodsituaties zal de betreffende handelingsverantwoordelijke besluiten ook contact te zoeken met de crisisdienst van het Bureau Jeugdzorg en/of de politie vragen om hulp te bieden.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

- Observatie
- Onderzoek naar onderbouwing
- Gesprek met ouders: delen van de zorg

Stap 2: Collegiale consultatie en raadplegen Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

- Consulteer intern een externe collega's tijdens:
 - groepsbespreking
 - zorgteam
 - Zorg Advies Team (ZAT)
 - Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)
- Overleg met jeugdarts, sociaal verpleegkundige, intern begeleider of andere betrokkenen, bijv. leerplichtambtenaar
- Consulteer ook het AMK
- Uitkomsten consultaties bespreken met ouders
- Overweeg registratie in de Verwijsindex Risicjongeren
- Vanaf deze fase ligt regie bij handelingsverantwoordelijke

Stap 3: Gesprek met de ouder(s)

- Gesprek met de ouder: delen van de zorg
- Bespreken traject

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

- Weeg risico, aard en ernst van de kindermishandeling of huiselijk geweld..
Vraag het AMK hierover een oordeel te geven.

Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen

- Bespreek uw zorgen met de ouder
- Organiseer hulp door ouder en leerling door te verwijzen
- Monitor of ouder en leerling hulp krijgen
- Volg de leerling
- Zorg voor terugkoppeling

Stap 5b: Melden en bespreken met de ouder(s)

- Bespreek met de ouder uw voorgenomen melding
- Meld bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast.

Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen. Let op: houd feiten en signalen uit elkaar.

Alle acties en interventies doet een leerkracht niet op eigen houtje, maar binnen de geldende afspraken binnen de school!

Er zijn op school heldere afspraken over de diverse rollen en verantwoordelijkheden.

- Bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling gebruiken we het vroegsignalerings- instrument namelijk de signaleringslijst huiselijk geweld en kindermishandeling (**zie bijlage 1**). Vanaf deze stap noteren we alles zo objectief mogelijk in Esis. We zijn ons bewust van het feit dat ouders dit kunnen lezen.
- In deze fase wordt de leerling in de groep geobserveerd en eventueel daarbuiten (bijvoorbeeld tijdens een huisbezoek), waardoor de signalen in kaart gebracht kunnen worden.
- Er is meteen contact hierover met de ouders. Tijdens dit gesprek worden de activiteiten van de dag, de leerling en de feitelijkheden die opvallen uitgewisseld. Op deze manier hopen we dat er met informatie van de ouders een compleet beeld ontstaat.
- De ouder en het kind worden tijdens overige contactmomenten geobserveerd. Alle signalen worden verzameld waardoor duidelijker wordt of er zorgen zijn.
- Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen worden schriftelijk vastgelegd (Esis -> registratie aanmaken -> logboek meldcode). Gespreksverslagen worden zoveel mogelijk door betrokkenen ondertekend. Hierdoor kan tevens later bij de inspectie van het onderwijs verantwoording afgelegd worden indien dit wordt gevraagd.

In het logboek meldcode in Esis, worden de volgende gegevens vastgelegd:

- Datum, plaats, situatie en namen betrokkenen.
- Signalen/ feiten die duidelijk maken welke zorgen men zintuiglijk waarneemt.
- Signalen/ feiten die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten.
- Contacten over deze signalen.
- Stappen die worden gezet.
- Besluiten die worden genomen.
- Vervolgaantekeningen over het verloop.

De signalen worden zo feitelijk mogelijk beschreven :

- Worden ook veronderstellingen vastgelegd? Staat erbij dat het om veronderstellingen gaat? Er wordt een vervolgaantekening gemaakt als een veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Vermelding van de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.
- Diagnoses worden alleen vastgelegd als ze zijn gesteld door een medewerker die hierin geschoold is (bijvoorbeeld een orthopedagoog).

Stap 2: Collegiale consultatie en raadplegen van het AMK

Bespreek de signalen met een deskundige collega. Vraag zo nodig ook advies aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling en/of steunpunt Huiselijk Geweld.

Bij vermoeden vindt consultatie plaats met de volgende collega's: de IB-er (aandacht functionaris), de directie, een (duo)collega en/of de jeugdverpleegkundige of jeugdarts. Voor De Spreng betekent dit in de meeste gevallen bespreking in het ZAT (ingeplande data of op afroep). Tevens kan gebruik worden gemaakt van samenwerking met het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Om de leerling bij voorkeur niet anoniem besproken zal worden in het ZAT en ouders eventueel aanwezig mogen zijn, is schriftelijke toestemming vereist. We streven ernaar met ouders een transparant en integer contact te onderhouden, op deze wijze hopen wij dat er over deze zaken een open gesprek mogelijk is. In de meeste gevallen wordt toestemming door de ouder gegeven. Specifieke gespreksvaardigheden zijn wenselijk om in gesprek te gaan over de zorgen. (zie bijlage 2) Onze leerkrachten hebben hiervoor training gehad en kunnen altijd terugvallen op ib-er en directie. Ook wordt advies gevraagd van het AMK of het ZAT over het in gesprek gaan met de ouder.

Indien de ouder weigert, is dit een zorgelijk signaal en moet het worden meegenomen in de weging (stap 4). De leerling kan overigens anoniem worden besproken wanneer de ouder geen toestemming heeft gegeven, maar dit verdient niet de voorkeur vanwege de eventuele vervolgacties.

Indien er ook maar enige twijfel is over de oorzaak van de situatie en/of eventuele mogelijke onveiligheid bij de leerling, moet advies gevraagd worden bij het AMK. Het AMK kan een eerste weging maken of het terecht is dat men zich zorgen maakt over deze situatie en of er mogelijk sprake kan zijn van kindermishandeling of huiselijk geweld.

Door de ouder continu te betrekken en in overleg te treden, is de kans groter dat de ouder gemotiveerd is om de situatie te verbeteren en/of hulp te aanvaarden.

Let op: zodra het ZAT betrokken is, moet er geregistreerd worden in de Verwijsindex. Ook hiervan is het wenselijk dat ouders op de hoogte worden gebracht.

Stap 3: Gesprek met de ouder

Bespreek de signalen met de ouder(s). Is er ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek met de ouder, raadpleeg dan een deskundige collega en/of het AMK.

- Leg de ouder het doel uit van het gesprek.
- Beschrijf de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die zijn gedaan.
- Nodig de ouder uit om een reactie hierop te geven.
- Kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen gezien, gehoord en waargenomen is.
- Legt het gesprek vast en laat het indien mogelijk ondertekenen door alle betrokkenen.

In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door ouders te informeren en uit te wisselen over de ontwikkeling van de leerling, kunnen zorgen verduidelijkt, ontkracht of bekrachtigd worden. Nodig de ouder expliciet uit tot het geven van zijn/haar mening en vraag door over leerling gerelateerde onderwerpen (zie bijlage 2) in de thuissituatie. Breng de ouder na overleg met anderen op de hoogte. Informeer en wissel tijdens deze contacten continu uit over de ontwikkeling van de leerling en de zorgen die er zijn.

Indien een handelingsplan wordt ingezet voor de leerling, bespreek dit met de ouder. Bespreek ook tussentijds en na afloop de resultaten van het handelingsplan.

N.B.: Ons doel is ouders maximaal te informeren over en te betrekken bij het traject.

Indien tijdens het gesprek met de ouder blijkt dat de zorgen een andere oorzaak hebben, wordt dit traject afgesloten. De leerling en de ouder worden dan binnen de reguliere interne en externe zorgstructuur van de school verder begeleid. Actie: dit in Esis vermelden. Logboek meldcode afsluiten. (vergeet niet de redenen te vermelden)

Het doen van een melding bij het AMK zonder dat de signalen zijn besproken met de ouder, is alleen mogelijk als:

- er concrete aanwijzingen zijn dat de veiligheid van het kind, de ouder, die van medewerkers, of die van een ander in het geding is
- er goede redenen zijn om te veronderstellen dat de ouder door dit gesprek het contact zal verbreken en de school zal verlaten.

Bij het vragen van advies aan het AMK geldt dit niet, advies vragen mag altijd anoniem.

Stap 3a: Gesprek met het kind

Het is van belang dat de leerkracht / ib-er een gesprek met het kind voert. Behalve als de leerling nog te jong is of het gesprek is te belastend.

Stap 4: Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de ouder het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld.

- Bij het inschatten van het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling dient gebruik gemaakt te worden van een risicotaxatie-instrument (**zie bijlage 3**).
- Raadpleeg in geval van twijfel, altijd (opnieuw) het AMK.

Moet een school seksueel misbruik melden en aangeven?

Medewerkers in het PO zijn wettelijk verplicht het schoolbestuur onmiddellijk te informeren als zij informatie krijgen over een mogelijk zedendelict thuis of op school. Het gaat dan om een strafbaar feit, waarbij een minderjarige leerling seksueel is misbruikt of geïntimideerd. De aangifteplicht houdt in dat het bestuur van de school verplicht is aangifte te doen bij de politie als een vermoeden bestaat dat een zedendelict is gepleegd.

(Conform de Wet Preventie en bestrijding van seksueel geweld en seksuele intimidatie in het onderwijs, artikel 4 Verplichting tot overleg en aangifte inzake zedenmisdrijven meld- en aangifteplicht)).

De meldplicht geldt voor alle medewerkers op een school. Hieronder vallen ook contactpersonen en interne vertrouwenspersonen die binnen hun functie informatie krijgen over mogelijk seksueel misbruik. Geen enkele medewerker kan zich beroepen op de geheimhoudingsplicht. Als na het overleg met de vertrouwensinspecteur blijkt dat er een redelijk vermoeden is van een zedendelict, is het schoolbestuur altijd verplicht aangifte te doen bij de politie. Ook als de betrokkenen misschien hun bedenkingen hebben. Het schoolbestuur informeert ook de betrokkenen. Voorop staat dat herhaling van het seksueel misbruik wordt voorkomen. De aangifteplicht geldt niet voor vertrouwensinspecteurs van de Inspectie van het Onderwijs. Zij zijn daarvan wettelijk vrijgesteld. Wel zijn ze wettelijk verplicht geheim te houden wat leerlingen, ouders of personeelsleden van een school hun toevertrouwen.

In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.

Stap 5: Beslissen: zelf hulp organiseren of melden.

Stap 5a: Hulp organiseren en effecten volgen.

Blijkt, op basis van de afweging in stap 4, dat de leerling en zijn gezin redelijkerwijs *voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kan worden, zullen de volgende acties ingezet worden:

- *het organiseren van de noodzakelijke hulp*
- *het volgen van de effecten van deze hulp*
- *het doen van alsnog een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kinder- mishandeling niet stopt, of opnieuw begint*

Als de school gebruik heeft gemaakt van het ZAT zal deze verdere acties bewaken, samen met de ib-er. Zij bespreken de hulpvraag van school en ouders, beoordelen de hulpvraag, stellen een aanpak vast, geven handelingsadviezen voor de leerkracht en adviseren over verdere hulp. De uitkomst wordt met ouders besproken.

Er worden met de leerkracht afspraken gemaakt over begeleidings- en zorgbehoeften van de leerling. Indien noodzakelijk, wordt een handelings- of begeleidingsplan opgesteld en uitgevoerd. Directeur en IB-er monitoren dat. De uitkomsten worden besproken met de ouders.

Stap 5b: Melden en bespreken met de ouder.

Wanneer de leerling *niet voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling beschermd kan worden, of *twijfels daarover blijven bestaan* volgen de onderstaande acties:

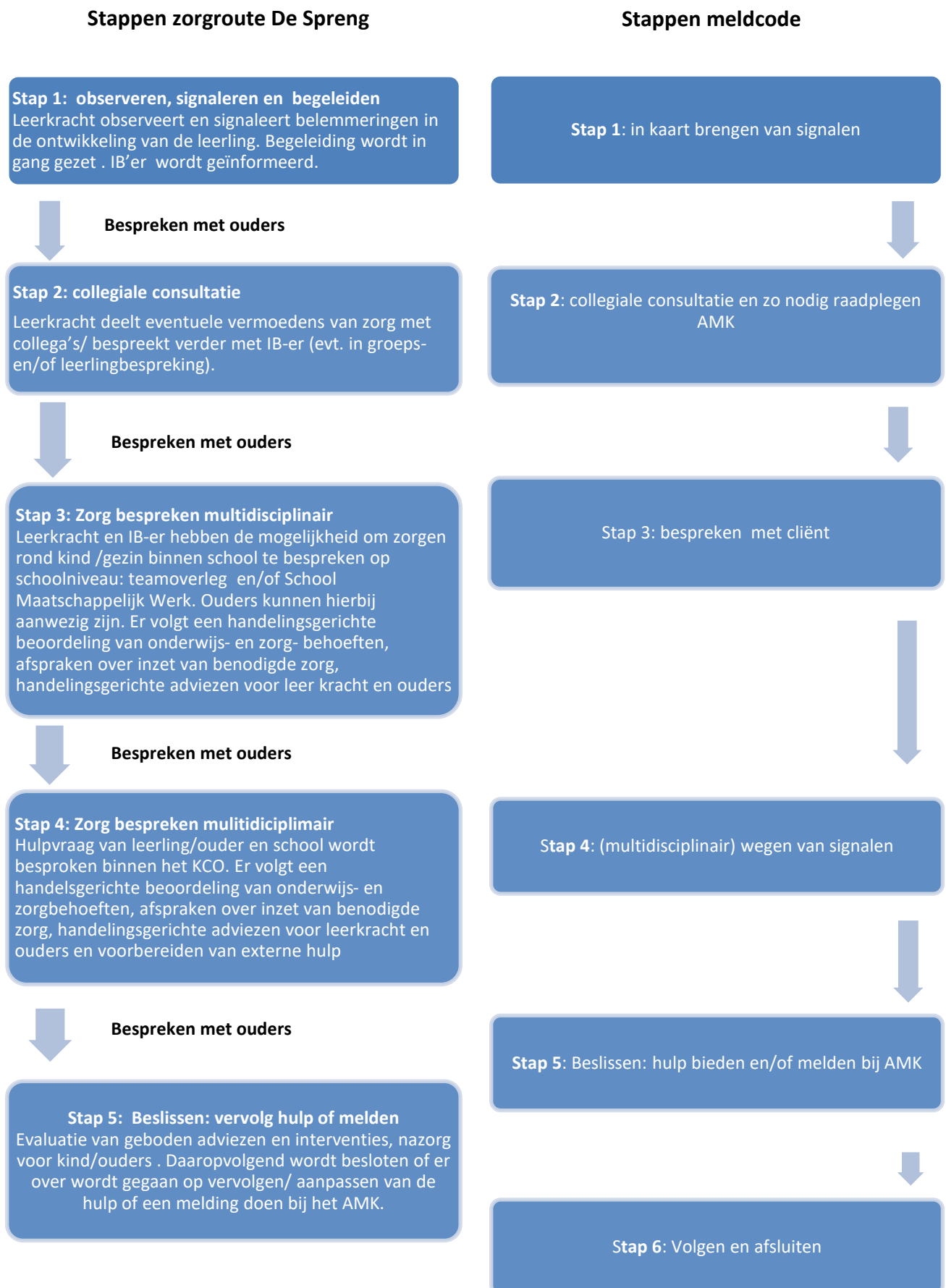
- *het melden van vermoedens/twijfels bij het AMK;*
- *bij de melding zoveel mogelijk aansluiten bij de feiten en gebeurtenissen en duidelijk aangeven indien de informatie die gemeld worden (ook) van anderen afkomstig is;*
- *overleggen met het AMK wat na de melding, binnen de grenzen van onze gebruikelijke werkzaamheden, we zelf nog kunnen doen om de leerling en eventueel gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.*
- *De melding wordt vooraf met de ouder besproken.*
In het gesprek wordt uitgelegd uit waarom er een melding zal gebeuren en wat het doel daarvan is.

Richtlijnen voor het gesprek zijn:

1. Vraag de leerling en/of ouder uitdrukkelijk om een reactie.
2. In geval van bezwaren van de leerling en/of ouder, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren en leg dit in Esis vast.
3. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om uw leerling of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de leerling of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen.
4. Doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de leerling of zijn gezinslid de doorslag moet geven.

Indien na enige periode onvoldoende verbetering zichtbaar is, wordt opnieuw contact opgenomen met het AMK om eventueel opnieuw een melding te doen. Het AMK adviseert, indien nodig, meerdere keren contact op te nemen indien we onvoldoende verbetering of verslechtering zien. De meldcode is een cyclisch proces.

3. Meldcode in relatie tot concrete zorgroute binnen De Spreng.

4. Verantwoordelijkheden randvoorwaarden

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt de school er zorg voor dat:

directie, bestuur en/of leidinggevend:

- de meldcode expliciet opnemen in het zorgbeleid en/of veiligheidsbeleid van de organisatie;
- een (boven)schoolse aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling (mogelijk de intern begeleider) aanstellen;
- deskundigheidsbevordering opnemen in het scholingsplan;
- regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aanbieden, zodat medewerkers voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluiten op de werkprocessen binnen de organisatie;
- de meldcode aansluiten op de zorgstructuur van de organisatie;
- ervoor zorgen dat er voldoende deskundigen intern en extern beschikbaar zijn om de medewerkers te kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de meldcode;
- de werking van de meldcode regelmatig evalueren en zo nodig acties in gang zetten om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- binnen de organisatie en in de kring van ouders bekendheid geven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- afspraken maken over de wijze waarop de school zijn medewerkers zal ondersteunen als zij door ouders in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen;
- afspraken maken over de wijze waarop de school de verantwoordelijkheid opschaaft indien de signalering en verwijzing voor een leerling stagneert;
- eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van de meldcode.

intern begeleider en/of direct leidinggevende:

- als aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling is aangesteld;
- als vraagbaak functioneert binnen de organisatie voor algemene informatie over (de meldcode) kindermishandeling;
- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- kennis heeft van de stappen volgens de meldcode;
- taken vaststelt van een ieder (wie doet wat wanneer) en deze in de meldcode vastlegt;
- de sociale kaart in de meldcode invult;
- deelneemt aan het zorgadviesteam;
- de aansluiting van de meldcode op de werkprocessen uitvoert;
- de aansluiting van de meldcode op de zorgstructuur uitvoert;
- samenwerkingsafspraken vastlegt met ketenpartners in de meldcode (sociale kaart);
- de uitvoering van de meldcode coördineert bij een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling;
- waakt over de veiligheid van de leerling bij het nemen van beslissingen;
- zo nodig contact opneemt met het AMK voor advies of melding;
- de genomen stappen evalueert met betrokkenen;
- toeziet op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin;
- toeziet op dossiervorming en verslaglegging.

leerkracht, vakleerkracht en/of remedial teacher:

- signalen herkent die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;
- overlegt met de intern begeleider bij zorg over een leerling aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld;

- afspraken uitvoert die zijn voortgekomen uit het overleg met de intern begeleider of andere betrokkenen, zoals observeren of een gesprek met de ouder;
- de resultaten bespreekt van deze ondernomen stappen met de intern begeleider of andere betrokkenen.

de directie, de leidinggevende en de medewerkers zijn *niet* verantwoordelijk voor:

- het vaststellen of er al dan niet sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld;
- het verlenen van professionele hulp aan ouders of leerlingen (begeleiding).

Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) heeft “Competenties in relatie tot kindermishandeling” opgesteld. Dit document is voor ons een richtlijn voor welke competenties nodig zijn om adequaat binnen de school te kunnen signaleren en handelen. De competenties worden per functie beschreven

5. Aandachtspunten en dilemma's

Naast de zorgroute van onze scholen zijn er nog wel enkele punten die nadere aandacht verdienen om de meldcode succesvol te implementeren en toe te passen.

Preventie.

We willen als scholen een belangrijke rol spelen in het voorlichten van kinderen over kindermishandeling. Daarbij willen we gebruik maken van diverse programma's van Onderwijs adviesbureaus, GGD- en andere instellingen, zoals bijvoorbeeld het recente programma van het Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie (NIGZ): "Safe you, safe me". Door deze programma's kunnen kinderen leren, dat ze zich er niet voor hoeven te schamen, dat het meer kinderen overkomt, dat ze erover ogen praten met anderen, wat hun rechten zijn, waar ze hulp kunnen vinden, enz. Ook zullen onze scholen, in samenwerking met hulpverleningsinstellingen, preventieve programma's aanbieden op het gebied van sociale vaardigheden en weerbaarheid. We monitoren onze kinderen ook structureel ten aanzien van hun sociaal-emotionele ontwikkeling (kind volgsysteem).

Signalering door leerkrachten.

Signaleren van belemmeringen in de psychosociale ontwikkeling en de thuissituatie van kinderen is voor leerkrachten niet altijd vanzelfsprekend. Dat geldt zeker voor het signaleren van kindermishandeling en huiselijk geweld. Dit zijn beladen onderwerpen, waarover kinderen en ouders zich vaak schamen en dus zwijgen. Leerkrachten aarzelen vaak om (vermoedens van) huiselijk geweld of kindermishandeling te zien of ter sprake te brengen. Onze leerkrachten zullen dus "signaalgevoeliger en meer aanpakbereid" moeten zijn. De wetenschap dat per klas minstens 1 à 2 kinderen slachtoffer zijn van kindermishandeling maakt dat het gevoel van urgentie bij leerkrachten hiervoor hoog moet zijn. Ook al zijn er volop dilemma's die overwonnen moeten worden, het kind heeft recht op hulp.

Er bestaan lijsten met signalen die de leerkracht als "onderlegger" bij vermoedens kan gebruiken, maar daarbij is het belangrijk te beseffen dat signalen vrijwel nooit enkelvoudig in één richting wijzen. Ze geven aan dát er misschien iets aan de hand is, maar niet wát precies. Daarvoor is vaak meer informatie (van meerdere betrokkenen) nodig. Het gaat om een optelsom van waarnemingen (vaak in de loop der tijd verzameld), die kunnen duiden op heel uiteenlopende belemmeringen in de ontwikkeling van het kind. Geen van de signalen wijst één op één op kindermishandeling en ook bij meerdere signalen zullen zij vaak niet direct duidelijkheid geven over de oorzaak ervan. De signalen vragen dan ook om een zorgvuldige weging, bij voorkeur samen met collega's en met de partners uit de hulpverlening, in het zorgteam of het ZAT.

Communiceren met ouders.

Samenwerking tussen school en ouders is cruciaal voor de ontwikkeling en opvoeding van kinderen. Het actief in gesprek gaan van de school met kind én ouders is voor elk kind belangrijk, maar zeker wanneer er sprake is van extra zorgen rond een leerling. Vanaf de eerste stap in een zorgtraject en dus ook bij de meldcode is het belangrijk in het contact met ouders te investeren door hen actief te informeren en de ontwikkelingen van het kind met hen te delen. Ook bij gevoelige onderwerpen als (vermoedens van) kindermishandeling en huiselijk geweld is het van belang zo veel mogelijk bij elke stap in gesprek te blijven met de leerling en de ouders/verzorgers: benoemen wat men feitelijk waarneemt, (h)erkent men de signalen, kloppen de vermoedens, wat hebben de ouders zelf al gedaan, is er al hulp ingeschakeld, is hulpverlening noodzakelijk, is de geboden hulp effectief, etc. Ouders zijn bij kindermishandeling vrijwel altijd een deel van het probleem, maar zij zijn ook altijd een deel van de oplossing.

BIJLAGE 1 Signalen van kindermishandeling 0-18 jaar (uit JGZ-richtlijnen)

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling in de leeftijd van 0-18 jaar (naar Wolzak, 2001). Als een signaal bij uitstek op een bepaalde leeftijd voorkomt, staat de leeftijd achter het signaal vermeld. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te bewijzen. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben. Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Er zijn ook kinderen waar nauwelijks aan te merken is dat zij worden mishandeld.

Signalen van geweld

Aan geweld moet gedacht worden als:

- het letsel een herkenbare **vorm** heeft, bijvoorbeeld de afdruk van een hand, vingers, tanden of een riem;
- het letsel op een **plaats** wordt aangetroffen waar op basis van een ongeval geen letsel verwacht wordt;
- de **anamnese** geen of onvoldoende verklaring geeft voor vorm, grootte of plaats van het letsel (Bilo, 1996).

Signalen van lichamelijke en psychische mishandeling en verwaarlozing

Signalen van opzettelijke verbrandingen

Aan verbranding door mishandeling moet gedacht worden bij:

- de **plaats**: handpalmen, voetzolen, enkels en polsen, genitalia, perineum, billen;
- de **begrenzing**: vaker scherper begrensde laesie bij mishandeling dan bij verbranding door ongeval, bijvoorbeeld brandwonden door sigaretten zijn opvallend rond en scherp begrensd;
- **symmetrie**: bij mishandeling vaker symmetrisch dan bij verbranding door ongeval;
- **anamnese**: geen adequate verklaring;
- **wondverzorging**: de wond is verwaarloosd.

Lichamelijke signalen

- blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, snij-, krab- en bijtwonden;
- groeiachterstand (0-12 jaar);
- voedingsproblemen (0-4 jaar);
- ernstige luierslag (0-4 jaar);
- kind is te dik (4-18 jaar);
- slecht onderhouden gebit of verkleurde tanden door beschadiging door geweld (Kellogg, 2005);
- gebroken tanden of tanden die niet meer op hun plaats staan;
- wonden, blauwe plekken of littekenvorming in de mondholte;
- regelmatig buikpijn, hoofdpijn of flauwvallen (4-18 jaar);
- kind stinkt, heeft regelmatig smerige kleren aan;
- oververmoeidheid/slaapproblemen;
- kind is vaak ziek;
- ziektes herstellen slecht;
- kind is hongerig;
- eetstoornissen (4-18 jaar);
- achterblijven van motoriek;
- niet zindelijk op de leeftijd dat het hoort.

Gedragmatige signalen

- kind is timide, depressief (4-18 jaar);
- kind is weinig spontaan;
- kind is passief, lusteloos, heeft weinig interesse in spel;
- kind is apathisch, toont geen gevoelens of pijn;
- kind is in zichzelf gekeerd, leeft in fantasiewereld;
- kind is labiel;
- kind is erg nerveus;
- kind is hyperactief;
- kind heeft een negatief zelfbeeld;
- kind is agressief, vernielzuchtig;
- overmatige masturbatie (4-18 jaar);
- algemene retardatie (taal, psychomotoriek).

Gedragmatige signalen tegenover andere kinderen

- kind is agressief;
- kind speelt weinig met andere kinderen;
- kind heeft vluchtige vriendschappen (12-18 jaar);
- kind is wantrouwend;
- kind is niet geliefd bij andere kinderen.

Gedragmatige signalen tegenover ouders

- kind is angstig, schrikachtig, waakzaam;
- kind is meegaand, volgzaam;
- kind gedraagt zich in bijzijn van ouders anders dan zonder ouders;
- kind is agressief (12-18 jaar).

Gedragmatige signalen tegenover andere volwassenen

- kind is angstig om zich uit te kleden;
- kind heeft angst voor lichamelijk onderzoek;
- kind verstijft bij lichamelijk contact;
- kind is angstig, schrikachtig, waakzaam;
- kind is meegaand, volgzaam;
- kind is agressief;
- kind is overdreven aanhankelijk;
- kind is wantrouwend;
- kind vermijdt oogcontact.

Signalen van kindermishandeling 0-18 jaar

Overig gedrag van het kind

- plotselinge gedragsverandering;
- gedraagt zich niet leeftijd adequaat
- slechte leerprestaties (4-18 jaar);
- rondhangen na school (4-18 jaar);
- taal- en spraakstoornissen;
- alcohol- of drugsmisbruik (12-18 jaar);
- weglopen;
- crimineel gedrag.

Gedrag van de ouder

- ouder is onverschillig over het welzijn van het kind;
- ouder laat zich regelmatig negatief uit over het kind;
- ouder troost het kind niet;
- ouder geeft aan het niet meer aan te kunnen;
- ouder is verslaafd;
- ouder is ernstig (psychisch) ziek;
- ouder kleedt het kind te warm of te koud aan;
- ouder zegt regelmatig afspraken af;
- ouder vergeet vaccinaties (0-9 jaar);
- ouder houdt het kind vaak thuis van school;
- ouder heeft irreële verwachtingen van het kind;
- ouder zet het kind onder druk om te presteren.

Gezinssituatie

- samengaan van stressvolle omstandigheden, zoals slechte huisvesting, financiële problemen, relatie problemen, sociaal isolement en alleenstaande ouder;
- partnermishandeling;
- gezin verhuist regelmatig;
- slechte algemene hygiëne;
- ouders zelf mishandeld als kind.

Signalen specifiek voor seksueel misbruik

Het merendeel van de kinderen (70 %) zal geen lichamelijke afwijkingen hebben ten gevolge van het seksueel misbruik. Als er lichamelijke afwijkingen zijn, zijn deze meestal niet specifiek (Bilo, 1996).

Lichamelijke signalen

- verwondingen aan de geslachtsorganen en het perineum;
- vaginale infecties en afscheiding;
- bijthematomen aan billen of secundaire geslachtskenmerken;
- jeuk bij vagina en anus;
- pijn in bovenbenen;
- pijn bij lopen en zitten;
- problemen bij plassen;
- urineweginfecties;
- orale afwijkingen door oro-genitaal contact;
- seksueel overdraagbare aandoeningen;
- (angst voor) zwangerschap (12-18 jaar).

Specifieke afwijkingen bewijzend voor een seksueel contact

- sperma op het lichaam, in de vagina of in het rectum, in de urine of in de kleren van het kind;
- prostaatspecifiek antigeen of zure fosfatase in het vulvaspoelsel;
- bloed in de vagina, in het rectum of op het perineum van een andere bloedgroep dan die van het kind;
- de JGZ zal deze bevindingen niet zelf kunnen doen. Ze worden hier genoemd omdat het AMK of de Raad hierover mogelijk informatie geven;
- de tijdlimieten voor het onderzoek op spermatozoa en semenvloeistof worden hier gegeven om de JGZ-medewerker hiervan op de hoogte te brengen. Het is denkbaar dat in een acuut geval de JGZ-medewerker een vraag zal krijgen van een ouder, de

kinderopvang of de school over de tijdslimieten.

Seksueel Overdraagbare Aandoeningen (SOA's)

Seksueel misbruik kan een SOA tot gevolg hebben. SOA's zijn daarom een aanwijzing voor seksueel misbruik. Voor de diagnose seksueel misbruik bij een SOA moeten een intra-uteriene of perinatale infectie en een infectie door medisch handelen zoals een bloedtransfusie uitgesloten worden.

Bij een kind is seksueel misbruik zéér waarschijnlijk bij *verworven gonorroe* en *lues*.

Bij een kind is seksueel misbruik waarschijnlijk bij *chlamydia trachomatis*, *condylomata acuminata*, *trichomonas vaginalis*.

Gedragsmatige signalen bij seksueel misbruik van het kind

- kind drukt benen tegen elkaar aan bij het lopen;
- kind heeft een afkeer van lichamelijk contact;
- kind maakt afwezige indruk bij lichamelijk onderzoek;
- extreem en niet passend bij de leeftijd seksueel gedrag en taalgebruik;
- kind zoekt seksuele toenadering tot volwassenen (4-18 jaar);
- prostitutie (12-18 jaar).

Signalen van vrouwelijke genitale verminking (AJN, 2005)

Zie bijlage 9 Stappenplan Voorkomen van vrouwelijke genitale verminking door samenwerken

Direct na de ingreep

- extreme pijn;
- mictieklachten: pijn bij het plassen, ophoping van urine in de blaas;
- bloedverlies.

Mogelijke signalen na de ingreep

- ernstige menstruatie klachten;
- mictieklachten: pijn bij het plassen, ophoping van urine in de blaas;
- urineweginfecties;
- chronische pijn in de onderbuik;
- littekenvorming.

BIJLAGE 2 **Risico taxatie (LIRIK moet nog worden besteld)**